

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

סוגיות בפונטיקה של העברית - 25804

תאריך עדכון אחרון 13-09-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: הלשון העברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' אשר לאופר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: asher.laufer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ימי רביעי (10:00)

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נתעמק בסוגיות נבחרות בתחום תורת ההגה של העברית לדורותיה. נפתח בתיאור כלי עזר למחקר בתחום הפונטיקה והערכתם. ונדון בסוגיות פונטיות שונות כמו: מצאי התנועות ומשכן לאורך הדורות; האם יש בעברית חצאי תנועות? דו-תנועה, היאטוס ושבירתו

מטרות הקורס:

העמקה והעשרה בשיטות ובדרכי מחקר בתחום של תורת ההגה

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בקורס נעמוד על דרכי מחקר של לשונות מהבחינה הפונטית. התלמיד מצופה להבין, לדעת, לארגן, לפרש וליישם נושאי משנה בתורת ההגה

דרישות נוכחות (%) :

90%

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

סוגיה א' מבוא - מהי פונטיקה?

- תהליך הדיבור והשיגי המחקר בתחומיו
- כלי עזר למחקר בתחום הפונטיקה והערכתם
- במה כדאי להשקיע כיום?

סוגיה ב' - מימושי קמץ בעברית

- מטיעוני בעלי דקדוק
- השתלשלות מסורות הלשון העברית
- משקלו של שיקול דקדוקי כנגד מסורת הגייה
- מבטא ישראלי לא-ליטורגי

סוגיה ג' - חידוש השפה העברית (מי חידש את השפה העברית?)

- הבסיס העיקרי לעברית שלנו הוא העברית המקראית.
- סוגיה ד' - התנועות בעברית הטברנית ובעברית ימינו ומשכן
- התנועות בעברית הטברנית: 7 תנועות רגילות ו-7 תנועות חטופות
- מעמדם הפונטי והפונולוגי של התנועות בטברנית.
- התנועות בעברית ימינו ומשכן

סוגיה ה' - דרכים לזיהוי פונטי של שפה קדומה (לדוגמה העברית הטברנית)

1. מקורות לתורת ההגה של העברית הטברנית: תעתיקים, מסורות ניקוד אחרות, מסורות שבעל-פה, שפות שמיות אחרות.

2. העברית הטברנית - מפעלם של בעלי המסורה

3. כללי קריאה בעברית הטברנית
 4. גילוי פונמות מתוך קורפוס כתוב
 5. 5 מטרות (או התפקידים) בייסוד הניקוד והטעמים
 6. כללי קריאה בעברית הטברנית
- (חומר עזר: תמסיר 1 - המטרות של בעלי המסורה; תרגיל 1 - כללי הקריאה בעברית הטברנית; מצגת "מבוא_מקורות לפונטיקה של העברית הטברנית" - יש חומר בקורס בתורת ההגה המקראית + מצגות)
- סוגיה ו' - תנועות, חצאי תנועות, דו-תנועות והיאטוס (hiatus & diphthong)
1. הבחנה פונטית בין עיצורים ובין תנועות
 2. הבחנה בלשנית בין עיצורים ובין תנועות
 3. עיצור הברתי (סילאבי) ותנועה לא-הברתית
 4. צליליות ההגאים ומבנה הברה
 5. דו-תנועה והיאטוס (hiatus & diphthong)
- בעברית (ובשפות אחרות) אין צורך להשתמש במושג "חצי תנועה". הגה הוא או עיצור או תנועה. בעברית לדורותיה אין כל צורך במונח שלישי של "חצי תנועה".
6. שפות נוטות להימנע מרצף תנועות
- א. כיווץ דִּיפְתוֹנְג
- ב. שבירת רצף תנועות (שבירת היאטוס - epenthesis)
7. פתח גנובה - היא דוגמה ליצירת רצף תנועות
- א. ההבדל בין דו-תנועה להיאטוס
- ב. האם פתח גנובה התממשה כסותם סדקי?
8. כיצד מתממשות גלישות בין תנועות בעברית?
 9. דוגמות מוקלטות לשבירת רצף תנועות
- ביבליוגרפיה:
- *לאופר אשר (תשס"ט), "פרקים בפונטיקה וברישום פונטי", פרקים 12, 15 וחלק קטן מפרק 17 (עמ' 206-207; 212-213).
- Fromkin & Rodman (1978, pp. 115-117 or 1993, pp. 231-232);
- סוגיה ז' - לתולדות השווא בסוגי העברית והשווא הפונטי
- שווא נע ושווא נח (פותח הברה וסוגר הברה)
 - שווא נח שצמוד לעיצור שאחריו עיצור זהה - רבבות, יברכך
 - לתולדות השווא הפונטי
- ביבליוגרפיה
- להטיל על תלמיד לסכם ולהעיר על המקורות האלה:
- Park Sung Jin (2019) The validity of the phonetic value changes of shewa in various Tiberian contexts, *Hebrew Studies* 60 (2019): 333-355 **קובץ
- ההגה המקראית
- Heijmans Shai (2018), The Shewa in the First of Two Identical Letters and the Compound Babylonian Vocalisation, in *Studies in Semitic Linguistics and Manuscripts: A Liber Discipulorum in Honour of Professor Geoffrey Khan*, pp. 98-110.
- { קובץ פי-די-אף של כל הספר בספריית "תורת ההגה המקראית מאמרים הקשורים לעברית טברנית, זמין במרשתת}
- סוגיה ח' - המשך בעברית (קוליות, ודיגוש חזק)
- כיצד אפשר למדוד משך בדיוקנות
 - תרגיל במדידת VOT
 - תרגיל במדידת משך עיצור מודגש בדגש חזק (זוגות מזעריים ומדידתם; ר' סעיף 2.5.1 בקורס באקוסטיקה)

ביבליוגרפיה

- *לאופר אשר (תשנ"ד), "הקוליות בעברית בת-זמננו", לשוננו נ"ז, עמ' 299-342. 5 X
- *לאופר אשר (תשנ"ה), "קולי/בלתי-קולי לעומת רופף/חזק", בלשנות עברית 39, עמ' 41-65. 5 X
- Laufer A. (1998), "Voicing in contemporary Hebrew in comparison with other languages" *Hebrew Studies* 39, Madison, pp. 143-179.
- סוגיה ט' - מבנה ההברה בעברית והשפעותיו על הלשון המדוברת
- מבנה ההברה בעברית הטברנית ובעברית המדוברת
- מהי הברה? (יחידת דיבור הבנויה בד"כ מסגירה, פתיחה ואפשרות לסגירה נוספת של מסלול הקול)
 - מבנה ההברה בעברית הטברנית - (CC)CV
 - מבנה ההברה בעברית המדוברת - (CCC)V(CCC)
 - כתוצאה ממבנה ההברה חל לפעמים היאטוס

חומר חובה לקריאה:

לאופר אשר (תשע"ז), "מימושי קמץ בימינו (כיצד יש לבטא מילים כמו נָעָמִי או תַּעֲבָדִם?)", מחקרים בלשון יז-יח - ספר היובל לפרופ' אהרן ממון, עמ' 361-863.

חומר לקריאה נוספת:

ברויאר מרדכי (תשמ"ט) "ל'התהוות' מערכת הטעמים", לשוננו נ"ג, עמ' 213-203.

מרכיבי הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 40 %

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 30 %

מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה / סמינר / פרוסמינר / הצעת מחקר 30 %

מידע נוסף / הערות:

הוראה פרונטלית בלבד